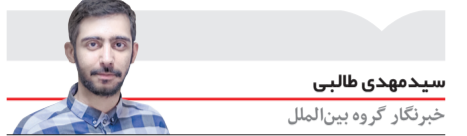

آمریکا عراق را ستون خیمه حضورش در غرب آسیا می‌داند که با فروریختن آن پرونده گسترش نفوذ این کشور در منطقه در مسیر بسته شدن قرار می‌گیرد

شکست‌گاه عراق

تحرکات آمریکا در عراق تنها زمینه‌ساز ضربه بیشتر به واشنگتن می‌شود

سید مهدی طالبی

خبرنگار گروه بین‌الملل

خبرها حکایت از افزایش فعالیت‌های نظامی آمریکا در عراق دارد. روز گذشته فیلمی از بغداد پایتخت این کشور منتشر شد که نشان می‌داد چندین خودروی زرهی آمریکا در قالب این کاروان نظامی درحال انتقال هستند. هرچند چنین کاروان‌هایی در سال‌های اخیر متداول بوده‌اند اما در هفته‌های اخیر بر تعداد و معموله‌های آنان افزوده شده است. مسیر این انتقال معمولاً از کویت شروع می‌شود. تجهیزات آمریکایی توسط کشتی به بنادر کویت ارسال شده و از طریق گذرگاه‌های مرزی اختصاصی تحت کنترل واشنگتن وارد عراق می‌شوند. مقصد نهایی این تجهیزات پایگاه‌های آمریکا در عراق یا سوریه است.

گفته می‌شود سردار اسماعیل قاتی، فرمانده سپاه قدس برای پیگیری تحرکات نظامی آمریکا در عراق و همچنین گفت‌وگو با مقامات عراقی درباره جلسه هفته گذشته‌شان با مقامات وزارت دفاع آمریکا در روزهای اخیر وارد بغداد شده‌اند.

تمرکز آمریکا بر عراق

آمریکایی ماه‌های اخیر فعالیت‌هایش را به‌طور جدی بر عراق متمرکز کرده است. تحرکات آلینا رومانسکی، سفیر آمریکا در عراق برای دخالت‌های جدی در ساختارهای سیاسی، تحریم بانک‌های عراقی برای قطع ارتباط اقتصادی این کشور با ایران، صحبت از گسترش فعالیت‌های ناتو در عراق، ارائه پیشنهاد انحلال حشدالشعبی در برابر فروش تسلیحات پیشرفته به ارتش این کشور و تلاش برای مسدودسازی مرز عراق با سوریه نشان‌دهنده تمرکز جدی واشنگتن بر «پرونده عراق» حتی بیشتر از خلیج فارس است. این تحرکات و اتفاقات را باید در بستر اهمیت عراق فهم کرد.

اهمیت عراق

عراق در دو هزار سال گذشته به‌طور تقریبی یک هزار سال در منطقه مرکزیت داشته است؛ به‌طور عمده شهر تیسفون به مدت ۶۰۰ سال پایتخت و امپراطوری ایرانی اشکانیان و ساسانیان بود و پس از مدتی شهر بغداد در نزدیکی تیسفون، به مدت تقریباً ۵۰۰ سال پایتخت خلافت عباسیان شد. بر همین اساس طی دو هزار سال گذشته عراق برای بیش از یک هزار سال در منطقه مرکزیت داشته است. این اهمیت به‌میزانی بود که در دوران امپراطوری عثمانی، ترک‌ها برای حل و فصل مسائل عربی خود از ظرفیت‌های عراق بهره می‌بردند.

اهمیت دیگر عراق در کنار تاریخ و سابقه مرکزیت حکومتی، سیاسی و نظامی‌اش در منطقه مرکزیت داشتن جغرافیایی آن است. این موقعیت جغرافیایی به آمریکا اجازه می‌دهد به‌طور هم‌زمان بر کشورهای دارای ظرفیت تبدیل شدن به قدرت‌های منطقه‌ای مانند ایران، ترکیه و عربستان نظارت کند. شاخه دیگر اهمیت عراق انرژی آن با ویژگی‌هایی جذاب است. حجم ذخایر نفت عراق بالاست، کیفیت آن مطلوب، برداشت آن آسان و کم‌هزینه است. همچنین میزان مصرف داخلی این کشور چندان بالا نیست. افغانستان فاقد بسیاری از این ویژگی‌ها بود و تنها موقعیت جغرافیایی نظارتی برای آمریکا فراهم می‌کرد تا میان چین، روسیه، شبه‌قاره هند و ایران قرار گیرد.

گزارش

فرهیختگان | جو بایدن رئیس‌جمهور آمریکا، یون سوک یول، رئیس‌جمهور کره جنوبی و قومو کیشیدا، نخست‌وزیر ژاپن، روز جمعه در نشست کمپ‌دیوید، بر سر یک پیمان نظامی که مشخصاً متمرکز بر چین است، به توافق رسیدند. رسانه‌های آمریکایی این نشست را یک «نشست تاریخی» خوانده و نوشتند که «پرزیدنت بایدن و هم‌تایانش از کره جنوبی و ژاپن اعلام کردند که همکاری نظامی را تقویت کرده و این اولین نشست سه‌جانبه را به یک سنت سالانه تبدیل خواهند کرد.» توافقات نظامی این نشست ایالات متحده، ژاپن و کره را ملزم به برگزاری گفت‌وگوهای سالانه، گسترش رزمایش‌های نظامی مشترک و مشورت در صورت بروز بحران می‌کند. اگرچه کاخ سفید اعلام کرد که هدف از این اقدام عمدتاً تحریکات کره شمالی بوده و این تصور را که این نشست سیگنالی برای چین است، رد کرده اما بایدن در کنفرانس مطبوعاتی گفت اگرچه این نشست «درباره چین نبود»، رهبران درباره نگرانی‌های مشترک خود در مورد اقدامات پکن در منطقه صحبت کردند. همچنین در بیانیه مشترکی که پیش از کنفرانس مطبوعاتی منتشر شد، رهبران سه کشور از «فتار خطرناک و تهاجمی» چین در دریا چین جنوبی انتقاد کردند و بر «اهمیت صلح و ثبات در سراسر تنگه تایوان» تأکید کردند.

به گزارش نیویورک‌تایمز، چین از زمانی که سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) با حمایت‌های مختلف از اوکراین وارد عمل شد، در مورد تشکیل یک اتحاد امنیتی مشابه به رهبری آمریکا در آسیا هشدار داد. نشست کمپ‌دیوید به احتمال زیاد جمع‌بندی پکن در این باره را تقویت خواهد کرد. «وانگ ونبین»، سخنگوی وزارت خارجه چین روز جمعه به خبرنگاران گفت: «تلاش برای تشکیل گروه‌ها و دسته‌های انحصاری مختلف و ایجاد تقابل بلوکی در منطقه آسیا-اقیانوسیه غیرسازنده است و قطعاً باعث هوشیاری و مخالفت در کشورهای منطقه خواهد شد.» ماه گذشته وانگ بی، دبیرمات ارشد چین، به ژاپن و کره جنوبی هشدار داد که «هرچقدر موهایی خود را بلوند کنید یا بینی خود را تیز کنید، هرگز به یک اروپایی یا آمریکایی تبدیل نخواهید شد.» توافق کمپ‌دیوید به دنبال مجموعه‌ای از اقدامات دولت بایدن است که نشانه‌هایی از ایجاد یک حصار قدرتمند در اطراف چین دارد. این موارد شامل ممنوعیت دسترسی چین به فناوری پیشرفته

چرا آمریکا از افغانستان گذشت از عراق نه؟

آمریکا افغانستان را به‌راحتی در سال ۲۰۲۱ رها نکرد بلکه از سال ۲۰۲۱ که این کشور را اشغال کرد، در ۲۱ سال به‌طور مداوم با جنگ درگیر بود. با این حال چنین جنگی تا حدودی در عراق نیز جریان داشته است به‌ویژه آنکه در برهه‌ای این پایگاه‌ها توسط ایران نیز موشک‌باران شدند. این مساله نشان می‌دهد دلایلی موجب پایداری بیشتر آمریکا در عراق نسبت به افغانستان شده‌اند. در این بخش به این دلایل پرداخته شده است.

۱ افغانستان دارای موقعیت نظارتی ویژه‌ای برای کنترل و مهار قدرت‌های شرقی است، اما به دلیل همان ویژگی مثبت یعنی قابلیت نظارت بر تعداد زیادی از کشورها، در حالت محاصره قرار داشت. رقبای آمریکا برای برهم زدن اوضاع این کشور علیه واشنگتن قادر بودند به این کشور دسترسی داشته باشند اما به‌طور هم‌زمان دسترسی آمریکا به افغانستان برای ارسال تدارکات دشوار بود. درباره عراق این دشواری وجود ندارد زیرا آمریکا از طریق متحدانش در حاشیه جنوبی خلیج فارس مانند عربستان، کویت و همچنین اردن در منطقه شامات که هم‌مرز عراق هستند، می‌تواند به این کشور تدارکات ارسال کند.

۲ در عراق، مناطقی به‌عنوان عنوان عمق برای آمریکا وجود دارند که واشنگتن را قادر می‌سازند در صورت بروز التهابات، از طریق این نقاط حضور خود در عراق را حفظ سازد درحالی‌که در افغانستان این امکان وجود نداشت. در افغانستان با وجود تمرکز درگیری‌ها در استان‌های جنوبی پشتون‌نشین، گروه طالبان به‌عنوان اصلی‌ترین گروه معارض آمریکا به دلیل حضور پشتون‌ها در سراسر کشور حتی مناطق شرقی و شمالی، از میان آنها دست به جذب نیرو زده و مبارزه را ادامه می‌داد. طالبان پس از مدتی دست به جلب‌نظر گروه‌هایی از میسان ازبک‌ها و تاجیک‌ها زد که اکثریت جمعیت مناطق شمالی را تشکیل می‌دادند.

فراگیری ساختار مبارزه در افغانستان و در دسترس نبودن متحدی قابل اتکا برای آمریکا، در تسهیل خروج این کشور از افغانستان مؤثر بود. در عراق اما مناطق سنی‌نشین در شرق، شمال غرب و به‌طور ویژه اقلیم کردستان عراق، اصلی‌ترین نقاط استقرار آمریکا در عراق هستند. به دنبال حملات گروه‌های مقاومت عراقی علیه آمریکا در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ و سپس از ۲۰۲۰ تا کنون، استان‌های الانبار، موصل و اربیل اصلی‌ترین نقاط حفظ حضور واشنگتن در عراق بودند.

۳ افغانستان برای متحدان آمریکا به‌طور خاص متحدان منطقه‌ای این کشور، منطقه‌ای دوردست به حساب می‌آید به‌گونه‌ای که آنها با افغانستان در یک مجموعه منطقه‌ای حضور ندارند. وضعیت اما درخصوص عراق متفاوت است و این کشور یا از نظر زمینی-ترکیه، عربستان سعودی، کویت و اردن- یا از نظر دریایی-بحرین، قطر و امارات- همسایه متحدان منطقه‌ای آمریکا در غرب آسیاست یا مانند رژیم کمتر از ۴۰۰ کیلومتر با آنها فاصله دارد.

خروج از افغانستان مجموعه‌های منطقه‌ای شبه‌قاره هند، آسیای میانه یا کشورهایمانند چین، ایران و روسیه را درگیر می‌ساخت که هیچ کدام متحدان آمریکا نبوده یا التهاب در آنها به زیان واشنگتن نبود. خروج از عراق اما اگر تغییر را بیافریند، این تغییر و تحول دامن‌گیر متحدان منطقه‌ای آمریکا نیز خواهد شد. ضمن آنکه باید تأکید داشت اگر این متحدان نسبت به خروج آمریکا از افغانستان و سقوط اشرف غنی و نظام پیشین این کشور هراسناک شده‌اند، قطعاً نسبت به خروج از عراق هراس بیشتری خواهند داشت.

۴ عراق با ذخایر ۱۴۵ میلیارد بشکه‌ای، پنجمین ذخایر نفتی در جهان را در اختیار دارد. حجم این ذخایر از روسیه و آمریکا نیز بیشتر است. بغداد به‌طور میانگین روزانه ۴٫۵ میلیون بشکه نفت تولید می‌کند که یک میلیون بشکه از

آن به مصرف داخلی می‌رسد و ۳٫۵ میلیون بشکه دیگر صادر می‌شوند. این میزان صادرات تقریباً ۷ درصد نفت عرضه شده در بازار نفت است.

مقامات عراقی اعلام کرده‌اند قصد دارند میزان تولید را تا سال ۲۰۲۷-۴۰ سال دیگر- به ۷ میلیون بشکه برسانند؛ هرچند هدف توسعه برنامه نفت عراق ایجاد ظرفیت تولید تا ۱۰ و ۱۲ میلیون بشکه نفت است. اگر عراق بتواند تا ۴ سال دیگر به تولید ۷ میلیون بشکه دست یابد، یعنی رشد ۱٫۵ برابری تولید نفت، با توجه به نرخ رشد پایین‌تر مصرف داخلی و مصرف جهانی، سهم عراق از بازار جهانی نفت به بیش از ۱۰ درصد خواهد رسید. در کنار ذخایر بالا، عراق یکی از کمترین هزینه‌های تولید را دارد، درحالی‌که تولید هر بشکه نفت از میدان‌های فراساحلی انگلیس ۵۰ دلار، آنگولا ۴۰ دلار و نروژ بین ۲۰ تا ۴۰ دلار است. همچنین هزینه تولید در میدان خشکی نیجر به ۱۵ دلار، قزاقستان ۱۵ تا ۱۸ دلار و ونزوئلا ۲۰ دلار است. این اعداد از این رو بالا تلقی می‌شوند که هزینه‌های تولید نفت در کشورهای اطراف خلیج فارس کمتر از ۱۰ دلار است، به‌گونه‌ای که این عدد برای عربستان ۲ دلار و برای امارات ۷ دلار است. تخمین زده می‌شود این عدد برای عراق بین ۴ تا ۶ دلار باشد.

حجم بالای ذخایر، هزینه پایین تولید، مصرف داخلی اندک و نزدیکی به بازارهای جهانی و قابلیت انتقال دریایی و خط لوله‌ای آن، عراق را تبدیل به بهشت شرکت‌های نفتی جهان کرده است.

۵ اگر آمریکا از خیر نظارت بر ایران از طریق عراق بگذرد، نسبت به محرومیت عراق در اتصال زمینی و حتی هوایی ایران به سرزمین‌های دنباله محور مقاومت، قادر به گذشت نیست. تمرکز برنامه‌های آمریکا در برخی از نقاط و پایداری‌اش در چنین مناطقی، این موضوع را ثابت می‌کند. تداوم حضور در پایگاه زیر حمله عین‌الاسد و منطقه بی‌ثبات شرق سوریه، نشانگر این موضوع است.

درصورت ایجاد کردیدر ایران-مدیترانه عملیات متحدان آمریکا در منطقه تحت فشار قرار گرفته و سهم‌شان از معادلات غرب آسیا به شدت کاهش می‌یابد؛ مهم‌تر آنکه محور مقاومت با تمام توانش پشت دروازه فلسطین اشغالی قرار می‌گیرد.

نتیجه چه خواهد شد؟

تداوم حضور آمریکا در عراق امری دشوار است. پایگاه‌های این کشور در اقلیم هرچند اهمیت دارند، اما اصلی‌ترین نقطه استقرار، شرق عراق و پایگاهی مانند عین‌الاسد است. پایگاه‌های آمریکا در اقلیم تنها در معرض حملات راکتی و پهپادی قرار دارند، اما پایگاه‌های آمریکا در شرق این کشور با تهدید مهیب‌تری روبرو هستند که می‌تواند اهمیت نظامی آنها را خنثی سازد. گروه‌های مقاومت عراقی در قالب یگان‌های حشدالشعبی در مناطقی از شرق و شمال شرق عراق مستقر شده‌اند که این مساله موجب قرار گرفتن آنان در نزدیک‌ترین مواضع به پایگاه‌های آمریکا شده است. قرار گرفتن در برد آتش تسلیحات کوتاه برد و همچنین قرار گرفتن در معرض یورش نظامی زمینی و ناگهانی، از اهمیت راهبردی پایگاه‌های نظامی آمریکا کاسته است، زیرا آنها درصورت اقدام، پس از آن باید در محیط اطراف برای حفظ خود بجنگند و قادر به پشتیبانی از اقدامات منطقه‌ای واشنگتن در طول مدت درگیری‌ها نیستند.

از اساس نیز یکی از دلایل اصلی طرح‌ریزی واشنگتن برای ایجاد التهاب در عراق، جلوگیری از روند خزنده نزدیکی و دربرگیری پایگاه‌های آمریکا توسط گروه‌های مقاومت است. با وجود این به‌نظر می‌رسد این روند همچنان ادامه داشته باشد و هرگونه واکنش سخت آمریکا به این روند، مانند حمله به پایگاه‌های مقاومت، تنها شرایط را برای واشنگتن سخت‌تر سازد. دولت و نهاد‌های حکومتی عراق که با آمریکا در ارتباط و تعامل هستند، در صورت اقدام این کشور علیه گروه‌های مقاومت به دلیل جایگاه ملی خود در مقابل واشنگتن قرار خواهند گرفت؛ چه اینکه گروه‌های مقاومت نیز بر فشار خود برای این موضع‌گیری خواهند افزود. همچنین باید درنظر داشت در پی اقدام آمریکا، گروه‌های مقاومت دست‌کم برای چندین ماه پهناهای برای حملات علیه نقاط استقرار آمریکا به دست خواهند آورد. بالاتر از همه، پاسخ ناظران به یک سوال مشخص است «اگر گروه‌های مقاومت عراقی در تعارضی شدید با آمریکا وارد درگیری شوند کدام یک در نهایت قادر به حفظ حضور در عراق خواهند بود؟» پاسخ به این سوال با نگاهی به گذشته چندان دشوار نیست. آمریکا در برابر حملات مقاومت‌محور شد این کشور را طی قراردادی که زیر ضربه در سال ۲۰۰۸ امضا کرده بود، در سال ۲۰۱۱ برای نخستین بار ترک کند؛ هرچند با حربه حمله داعش در سال ۲۰۱۴ مجدداً به این کشور بازگشت.

با خروج آمریکا از غرب عراق و با فرض باقی ماندنش در اقلیم کرستان، استقرار نظامی واشنگتن در شرق سوریه نیز در معرض تهدیدی جدی قرار خواهد گرفت. هم‌اکنون گروه‌های مقاومت عراقی علیه این استقرار فعالیت‌ها را از دست رفتن غرب عراق و شرق سوریه، عملاً پرونده محور شمالی غرب آسیا بسته شده و کردیدر ایران-مدیترانه ایجاد خواهد شد؛ هدفی که در دسترس قرار دارد. با روی دادن این اتفاق، متحدان آمریکا نیز روند واگرایی خود از واشنگتن را در سایه خروج این کشور از معادلات منطقه تشدید کرده‌اند و رژیم صهیونیستی آخرین نفس‌هایش را تندتر خواهد کشید.

آمریکا، چین و کره جنوبی در کمپ‌دیوید بر تقویت همکاری نظامی تأکید کردند

مصاف «مینی ناتو» با چین

به‌طور غیرمنتظره به اوکراین سفر کرد و با ولادیمیر زلنسکی رئیس‌جمهور دیدار کرد. ژاپن همچنین ۱۰ کامیون نظامی به اوکراین داد.

اگرچه پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) قدرتمندترین پیمان نظامی در جهان است و برای تقابل با چین کفایت می‌کند اما مساله اینجاست که بسیاری از کشورهای اروپایی حاضر به همراهی و همکاری با آمریکا در مواجهه با چین نیستند. اقتصاد

تراشه، توافقنامه امنیتی سه‌جانبه با استرالیا و بریتانیا، تقویت گروه موسوم به «کواد» (ایالات متحده، هند، استرالیا و ژاپن) و افزایش حضور نظامی آمریکا در فیلیپین می‌شود. تحلیلگران معتقدند جنگ روسیه در اوکراین، ژاپن و کره جنوبی را به ناتو نزدیک کرده است. یکی از اثرات این جنگ، افزایش قابل توجه بودجه دفاعی چین از ۵٫۴ تریلیون ین به ۶٫۸ تریلیون ین بود. کیشیدا در ماه مارس

اروپا در یک‌سال ونیم گذشته بابت جنگ اوکراین به اندازه کافی ضربه خورده و دیگر توان تحمل یک ضربه دیگر اقتصادی از جانب چین را ندارد. از همین رو واشنگتن به ساخت اتحاد و ائتلاف‌های دیگر شبیه آنچه که با ژاپن و کره جنوبی در کمپ‌دیوید منعقد کرد، روی آورده است. این موضوع نگرانی پکن از به اصطلاح یک «مینی ناتو» در آسیا را تشدید کرده است. پیمان کمپ‌دیوید ایالات متحده، ژاپن و کره جنوبی را ملزم می‌کند که هرگونه تهدید امنیتی را تهدیدی برای همه ببانند و با گفت‌وگوهای متقابل به آن پاسخ دهند. این بسیار سخنگویانه‌تر از ماده ۵ ناتو است، که اعضای آن را ملزم می‌کند درصورت مورد حمله قرار گرفتن، اقدام کنند.»

در واکنش به این ماجراجویی، این احتمال وجود دارد که چین با اقدامات اقتصادی آن را تلافی کند. در سال ۲۰۱۷، پس از اینکه ستول به ایالات متحده اجازه داد تا یک سیستم ضد موشکی در کره جنوبی مستقر کند، چین بسیاری از مشاغل کره جنوبی را تحریم کرد. سونگ ژونگ پینگ، مفسر در پکن که یک افسر سابق ارتش است، در این باره گفت: «اکنون چین به دنبال نشانه‌هایی است که نشان می‌دهد انتلاف گسترش خواهد یافت و به کشورهای دیگر مانند فیلیپین کشیده خواهد شد.» آقای سانگ آن را «بدترین سناریو» برای چین خواند زیرا می‌تواند «ناتوی هند و اقیانوس آرام» را سامان بدهد. لو چائو، کارشناس مسائل شبه‌جزیره کره با آکادمی علوم اجتماعی لیائونینگ، به روزنامه حزب کمونیست، گلوبال تایمز، گفت: «بعجاست که بگوییم نشست کمپ‌دیوید احتمالاً شروعی برای یک جنگ سرد جدید است.»

درباره اینکه آیا نشست کمپ‌دیوید می‌تواند حلقه محاصره چین را تنگ‌تر کند یا خیر، نمی‌توان پاسخ روشنی داد. شاید بهترین تعبیر درباره آن، گفته یکی از مقامات ارشد کاخ سفید در گفت‌وگو با خبرنگاران باشد. او گرد همایی روز جمعه را با مذاکرات صلح بین اسرائیل و فلسطینیان مقایسه کرد که کلبنتون، رئیس‌جمهور سابق آمریکا در سال ۲۰۰۰ در کمپ‌دیوید انجام داد. این مذاکرات بعداً شکست خورد و به انتفاضه دوم منجر شد. شاید کمپ‌دیوید ۲۰۲۳ هم سرنوشتی شبیه کمپ‌دیوید سال ۲۰۰۰ داشته باشد.